

Panium - Juróom Ñaari Bi

Daniel 11 bi ñu ubbeeku: Rëdd yu wax ci kanam bu jëm 1989 ba ci Yoonu Dibeer bi

Jeff Pippenger
2025-03-15

Nu ngi liggéey ci boole mboolem xëtu Daniel fukki benn bi, ci njaxlaf ak jaar-jaaru nettali bu nēbbu bu aaya ñeent-fukk bi, biy tegtale atum 1989 ba ci yoonu Dibeer bi ca États-Unis. Sunu woote nuy taalibey waxu yonent yi mooy séddale bu jub Kàddu dëgg gi.

Jëfandikool ngir nga feeñ ne nga neex Yàlla, di liggéeykat bu warul rus, buy xale baatub dëgg ci yoon wu jub. 2 Timote 2:15.

Saaru Daniel benn 11 mëna ko xàjjaat ci fukki rëdd yu yonent yi. Aaya yi 1 ba 4 dañuy tektal benn rëdd gu yonent. Aaya yi 5 ba 9 dañuy tektal ñaareelu rëdd. Aaya 10 mooy ñetteelu rëdd. Aaya yi 11 ak 12 dañuy tektal ñeenteelu rëdd. Juróomeelu rëdd mooy aaya yi 13 ba 15. Juróom-bennëelu rëdd mooy aaya yi 16 ba 22. Juróom-ñaareelu rëdd mooy aaya yi 23 ak 24. Aaya 24 ba aaya 31 mooy juróom-ñetteelu rëdd. Aaya 31 ba 40 mooy juróom-ñeenteelu rëdd, te fukkiéelu ak mujj gi mooy aaya yi 40 ba 45. War nañu boole rëdd yii, rëdd ci kaw rëdd.

Kan la muy jàng xam-xam? Kan la muy tax mu xam njàngale bi? Ñi ñu dàq ci meew mi, te ñu weesu ci nēn yi.

Ndaxte ndigël war na nekk ci kaw ndigël, ndigël ci kaw ndigël; rëdd ci kaw rëdd, rëdd ci kaw rëdd; fii tuuti, fa itam tuuti:

Ndax ak ay tuuti baat yu taxawul ak làkk wu beneen la di wax ak xeet wii. Ñi mu waxoon ne: Lii mooy noppalu gi ngeen man a noppaliku ci ko ñi sonn; te lii mooy yeesal gi; waaye bëggugu woon dëgg.

Waaye kàddug Boroom bi nekkoon ci seen kaw ndigal ci kaw ndigal, ndigal ci kaw ndigal; rëdd ci kaw rëdd, rëdd ci kaw rëdd; fii tuuti, fa tuuti; ngir ñu dem, daldí daanu ginnaaw, te damm, ñu jàpp leen ci fiir, ba noppi nangu leen. Esayi 28:9–13.

Bépp yoon ci fukk yi bind ci yégle yi dañuy booleeku ci seen biir, waaye ci bépp yoon manees na xàm benn téeméeri mbir bu mu jébbal. Doonte ne bépp yoon am na benn téeméer bu mag, waaye yoon yi yor nañu lu gën a nekk seed bu benn rekk. Maa ngi bëgg a rëddal bépp ci téeméer yi nekk ci fukk yoon yi.

Rëdd bi jëkk bi

Te itam, man maa ci atum dëkk ci atum bu njëkk bi Darayus, Med bi, taxawaloon naa ngir dëgërël ko te dooleel ko. Léegi nag dinaa la won dëgg gi. Xoolal, am na ñetti buur yu des di jóg ci Perse; te ñeenteel bi dina gëna bare alal fu ko ëpp yépp. Te ci ay dooleem yu bawoo ci ay alalam, dina yëngël ñépp aay ci réewum Gerees. Te buur bu am kàttan dina jóg, moo di buur

bu dina nguuru ak nguur gu mag, te def lu neex coobareem. Waaye bu jógée, nguuram dina tas, te séddoo ci ñenti ngélaw yi yu asamaan; waaye du dem ci ay sètam, te du deme ni nguur gi mu nekkoon ci moom; ndaxte dees na qolle nguuram, jox ko ñeneen ñi wuute ak ñoom. Daniel 11:1–4.

Atum Darayus mooy mujjee juróom-ñaar fukki at yi, te loolu dafay firndeel ab waxtu waxu yonent bu mujj. Ci saar ñetteel bi, Aleksàndar Magne taxawal na nguuram gu wër àddina, te ci saar ñeenteel bi, dañu war a buddi nguuram ba taxa ko, sédd ko ci ñenti ngelaw yi. Jëfandikoo Darayus ngir tegu waxtu mujj gi ci atum 1989, moo nu may nu waññi buur yi ñu teewal ci saar ñaareel bi. Bi Jibril waxee ci saar bu njëkk bi ne, “Itam ci atum njëkk bu Darayus,” mu ngi toppandoo li mu xamaloon Danyeel ca njàlbéenu peeñ ma, mi tàmbalee ci sàrampook 10.

Ca ñetteelu atum Kiris buur Pers, am na lu Yàlla feeñaloon Daniyel, miñu tudde Beltesasar; te li feeñaloon dëgg la woon, waaye jamono ji ñu ko tëraloon gudd na woon; te mu xam li, te am na woon xam-xamu peeñ ma. Daniyel 10:1.

Mandalu tegtal bi diir “jamono mujj” am na ñaari firnde. “Jamono mujj” ci rëddoo yonentiy Musaa mooy juddug Aaróona, te gannaaw ñetti at Musaa itam juddu. Aaróona ak Musaa ñoo di ñaari xaaj yi war a firndeel “jamono mujj” ci seen nettali, te ñoom di misaal juddug Yaxya miy Sóob ak Yuusaa, juróom-benn weer gannaaw loolu. “Jamono mujj” bi ci atum 1798 màndarga woon jàppug baap bu Room, mi gannaaw loolu deewe ci njaamug kaso ci 1799. Dale ko ca “sëkkë bu njëkk baari Dariyus wa Med” ba ca “ñetteel atum Sirus buur bu Perse”; Dariyus ak Sirus ñoo di tegtal biir “jamono mujj” ci 1989, ndax yonenti yépp gën a wax ci fan yu mujj yi kuliko fan yi ñu doon dund.

Léegi yépp nag am nañu leen ngir doon misaal; te bind nañu leen ngir sunu artu, ñoom mi jot na ci mujjug àddina. 1 Corinthians 10:11.

Darayi ak Siris dañuyir Ronald Reagan ak George Bush mag ba ci atum 1989. Ñoom ñaar ñépp dañoo doon njiiti réew ci at mooma. Saar bu njëkk ci yëfandikoo bi fukk ak benn teg na peeñ mi ci ñetteelu atum Siris, te loolu dina firndeel George Bush mag mi toppoon Reagan ni Siris toppoon Darayi. Saar bu ñaar wax na ne ñetti buur yu nekk dinañu taxawaat, te ñeenteel bi mooy ki gëna bare alal ci ñoom ñépp. “Jamono ju mujj ji” jii nekk ci yëfandikoo bi fukk ak benn tambalee na ci 1989, te mu xamle ne gannaaw George Bush mag dina am ñetti buur yu nekk di taxawaat, noonu muy xamle ñetti president yi toppoon Bush mag. Ñetti buur yooyu dañoo doon Bill Clinton, George Bush ndaw, Barak Obama, te gannaaw loolu president bi gëna bare alal, Donald Trump, dina “ci dooleem” te “jaarale ko ci alalam mu yënguël ñépp ngir jànkoon ak nguuru Gres.”

Sarax bu ñetteel bi nag di dugal Aleksàndar Bu Mag bi, te noonu mu doon misaal bu njiitu mujj bi ci Mbooloom Xeet yi benneek papte bi ci àjjuma mujj yi, waaye moom itam, ni papte bi, dina agsi ci mujjam. Mbooloom Xeet yi mooy juróom-ñaareel nguur gi teeré ci ñi fukki buur ci Peeñu gi 17, te booleb ñi fukki buur boobu dëppoo nañu jox seen juróom-ñaareel nguur ci rab wu papte bi ab benn waxtu wu misaal.

Te fukki ñaar yi nga gis, ñooy fukki buur yu amagul nguur ba tey; waaye dañuy jot sañ-sañ ni buur benn waxtu ak rab wi. Ñoom ñépp am benn xel, te dinañu jébbal rab wi seen kàttan ak

seen doole. Dinañu xare ak Gàmmiñ mi, te Gàmmiñ mi dina leen daan, ndaxte mooy Sang bi ci kaw sang yi, ak Buur bi ci kaw buur yi; te ñi ànd ak moom ñooy ñi wooteles, te tãnnees, te takku. Peeñu 17:12–14.

Ñaari fukki buur yii dañu leen tektal ci ay saar ñett ak ñent, te itam ci nettali yokkute ak wàccute Aleksaandar Bu Mag bi, mi matale woon saar yi ca ñenteelu xarnu ba. Giriis mooy ñetteel nguur gi ci kàddu wax-jëmm yi ci Biibël, te mooy mandargay njaay mi, muy ñetteelu cër ci booloo benn bi bu ñett-feeg, di njaay mi, rab wa ak yonent bu dëggul bi. Ca bant ba, bataaxal bi naan “Buur bu Yawut yi” dañu ko bindoon ci Ebraayik, Laatën ak Gereg; di tektal Yawut yi, Roomaankat yi ak desug mbooloo mi jógé ci yeneen xeet yi, yi doon nekk Yerusaleem ca bésu Màggalu Bésub Mular ba. Gereg yi dañuy tektal njaay mi, Roomaankat yi dañuy tektal rab wa, te Yawut yi dañoo doon yonent bu dëggul bi.

Ñaari aaya yu njëkk ci benn-fukk ak benn mi moomale mujju kàttanu njaaréal bu suuf bi, mi di def njaaloo ak kàttanu pap bi, ba xàmmiinu nit tëjje. Aaya yi ñett ak ñeent moomale yéeg ak daanu bu mujj bi ci jëfandikooku mujj bu kàttanu njaaréal bu suuf bi. Aaya yooyu dajale ak juróom-benn aaya yu mujj yi, yi moomale mujju rab wi miy def njaaloo ak buur yi ci suuf si. Njálbéen ak mujju benn-fukk ak benn mi moomale jaar-jaar bi nga xam ne fay noonu Yàlla di agsi seen mujju te kenn du leen dimbali. Ñaari aaya yu njëkk yi, boolees ak juróom-benn aaya yu mujj yi, te ci loolu dañuy yégle misaalinu Fukk Yoon yi ak ab taabal bu am ñeenti yoon yu njëkk yi ak ab taabal bu am juróom-benn yoon yu mujj yi, te itam di misaalu natt ak limu fukk.

Ñetti ñaar-fukk ak ñent ay aaya yooyu dañuy teewal tambali bu di misaal mu wone mujj ga, te di saxal yégle bi ni muy tãmbalee ci “jamono mujj gi” ci atum 1989. Aaya yooyu dañuy teewal 1989 ba kerug jeexital xelal nit ñi, noonu di takkaale yégleb juróom-benn aaya yu mujj yi, yu di yokkug xam-xam gi ñu ubbiwoon ci 1989, te yu xamle dhacch yi yokkute ak jeexital xelal ga.

Kàddu yii dañuy joxe taxawaayu yonent ngir xam ne tãmbalee ci 1989 dina am juróom-ñett ci yépp ay prezidaañ, te ñetteelu juróom-ñetteel boobu bokk na ci juróom-ñaari prezidaañ yi jiitu woon, noonu muy lëkkale xibaar bi ak kumpag ñetteelu juróom-ñetteel boobu miy bokk ci juróom-ñaar, muy melokaanu yonent bu nekk dëggu jamono jii ci mujjug fan yi.

Mbir mi maneesu ci ay kàddu yii mooy alag gu mujju gu dooleb njaay mi di def njaay ak jigéen ju bon ju Tir. Jigéen ju bon jii di def njaay ak buur yépp yi ci suuf si, waaye ni Farās bu yàggoon dafa nekk doom ji njëkk ci kërgeŋ Katolig bi ba Klowiis jébbale gàngunaam ci papaas bi ci atum 496, noonu itam, rabu suuf bi bu États-Unis dina nekk mooy ki njëkk ci buur yi di def njaay ak jigéen ju bon ji ci yoonu Dibéer bi. Ni ci juróom-benn kàddu yu mujje yi, ñeenti kàddu yu njëkk yi dañuy xàmmeel te tëral ñetti doole yépp yi di jiite àddina ji jëm Armageddon, waaye mbir mi nekk ci ñeenti kàddu yu njëkk yi mooy dooleb njaay mi, mi Gres ak Aliksaandar Magno di teewal.

Reagan moo taxawal njëg wu juróom-ñett ak benn ci juróom-ñetti njiit yu tollu léegi ci mujj ci juróom-ñetti njiit yooyu. Njiit bu juróom-ñetteel bi dina samp nataalu rab wi te dina dogal yoonu Dibéer bi ci États-Unis, te itam muy def pexe ak njëwriñ ngir nekk boppu Nations Unies, bu ci saa si dugg ci jëfandikoo gu àddina si diggante kërkk ak nguur, ci turu saafaraat xare yi di gëna yokku yu Islaam gu ëpp doole.

Soppiku États-Unis, mi di rab wu suuf bi ci Kàddug Yàlla Revelation sapitër fukki ñett, ci nekk buur bu juróom benneel bi ci waxi yonent yi ba noppi nekk boppu buur bu juróom ñaareel bi ci waxi yonent yi, feñ na ci aaya bu njëkk bi miy xamle atum 1989, jaarale ko ci president yi yiy jiite ba ci yoonu Dibéeri Dëkk bi ci États-Unis, te ci saa si topp moo xamle buur bu mag bi miy jóg. Buur bu mag boobu mooy Trump mi jël nguur gi ci kaw Mbooloo xeeti àddina bi, te léegi mu ngi ci yoonu tas ko, ngir waajal li mu bëgg a laaj.

Rëdd gu Ñaareel bi

Ay juróom ba pare ba juróom-ñent tegtal na ñëw ci njëkk, te muy misaal bu leer, xët ak xët, bu xeex bi nekk diggante buurub bëj-gànnaru ak buurub bëj-saalum, bi màkkaanu wàcceg yu yégle yi sax ci bépp saraxu xaaj bii di jëfandikoo ni ndombo gu mag gu yégle. Ay juróom setal na mbirum xaaj bi.

Buuru bëj-gànnar bi dina am doole, ak kenn ci ay kilifayam; te moom dina gën a am doole ci moom, te dina yor nguur; nguuram dina doon nguur gu mag lool. Daniel 11:5.

Ptolemy I Soter ak Seleucus I Nicator ñoo ngi teewal ci kàddu gi. Ñoom ñaar ñoo bokkoon ci ñeenti “Diadochi” yi (liy tekki ne, ku seddooji) ci nguurug Alexander. Seleucus mooy njëkk “buur bu bëj-gànnar” bi ci sàppali fukk ak benn, te, ci jëfandikoo ak Room gu bokk ak xeeru yàlla ju dul sax, Room gu paapal, ak Room gu jamono jii—Seleucus ñu ko tabaxoon rekk muy buur bu bëj-gànnar bu yégle, gannaaw ñetti ndam yu mag walla dhacce yu am solo: delluwaayam Babilon ci atum 312 BC, xareb Ipsus ci 301 BC, ak xareb Corupedium ci 281 BC. Yëngu-yëngu yooyu daan nañu ay noonam yu mag, yaatal nguuram, te dëgëral njiitam ci goxu ga.

Ñaare ñaareel bi tambalee ak xamle buur yi fëete noor ak fëete suuf, ngir seet leen ci wàll wu wuutu ak benn yeneen ci ñi toppoon Aleksàndar ci nguuram gu séddoo (Diadochi). Mu tambalee ak xamle ne buur bu noor bi amul kàttan ludul gannaaw ñetti ndaan. Te ci jaar-jaaru mboolem xare ba ngir moom kàttan gu mag ga feñ gannaaw deeug Aleksàndar ci aaya juróom-benni ba juróom-ñeent, manñil ab jamono ju jeex ci dàgge buur bu noor bi ak buur bu suuf bi. Loolu mooy jëkk ci ñetti yoon yi ci xaaj 11 bi, fa buur bu suuf bi daaneel buur bu noor bi. Ñoom dañuy joxe ñetti seede yu biir ci xaaj bi, yu leer nuy samp waymark yi ci taarix bi, bi indi ci buur bu suuf daan buur bu noor.

Te buur bëj-gànnar dina am doole, ak kenn ci ay kilifam; te moom dina gën koo doole, te am nguur; nguuram dina nekk nguur gu mag. Te ci mujjug at yi dinañu boole seen bopp; ndax doom ju jigéen ju buur bëj-gànnar dina ñëw ci buur bëj-saalum ngir def kóllëre; waaye du denc dooley loxo bi; te du taxaw, moom ak loxoom; waaye dees na ko jébbale, moom ak ñi ko indi, ak ki ko jur, ak ki ko dooleeloon ci jamono yooyu. Waaye kenn ci cari garabam dina jóg ci berabam; dina dikk ak xarekat yi, te dina dugg ci kër gu dëgër gu buur bëj-saalum, te dina jëfandikoo seen kaw, te dina not. Te itam dina yóbbu ay yàpp-jàmma yu jàpp ci Misra, seen yàlla yi, ak seen kilifa yi, ak seen ndab yu tedngay yu xalis ak wurus; te dina sax ay at yu ëpp buur bëj-saalum. Noonu buur bëj-gànnar dina dugg ci nguuram, te dellu ci réewam. Daniel 11:5–9.

Matale jaar-jaar yi ci ay kàddu yii di won misaal bi ñu war a topp ngir matale ci yoon wu yonent bi at yu junni ak juróom-ñaar téeméer ak juróom-benn fukk yi ñu xame ci ay kàddu yu fanweer ak benn ba fanweer ak fukk, ci nguug baab bi, te di it misaal wu yonent ngir matale kàddu gu fukk ak benn, gi njëkk a matale woon ci at 217 BC ca xareb Raphia. Ñetti seede yooyu dañuy xamale melokaan yi warug Ukrain bi, fa Putin, buur bu mujj bu bëj-gànnar, di not mbooloom xare buñu yónnee ngir buur bu bëj-saalum bi, miy buug baab bi.

Mbiri gu ñaareel ci nettali yonent bi mooy naka lañu jox papasi bi gaaw gu rey gi ci atum 1798, ni ko ay saar 5 ba 9 teewal, ak xeexu Raphia bi ci saar 11. Buur bu bëj-gànnar bi, moom di Misra, mooy kàttanu njaay mi.

Doomu nit ki, jublu sa kanam ci Firawuna buur Misra, te nga wax yonent ci kawam ak ci kaw Misra gépp: waxal ne, nii la Boroom bi Yàlla waxe; Xoolil, maa ngi ci sa càmmoo, yow Firawuna buur Misra, mbind mi mag mi nekk ci biir ay dexam, moom mi ne: “Dex sama moom la, te maa ko sàkkal bopp sama bopp.” Esekiyel 29:2, 3.

Ñetti lépp yu nekk ci ñetteel waajal gi ci buur bu bëj-gànnar bi di raw buur bu bëj-saalum bi ci sarax su fukk ak benn, booloo ngir wone bu leer wetu bu mujj bu buur bu bëj-saalum bi ci aarenté ñaar-fukk ak juróom-benn.

Te dina samp kërëm guuru yu réy yaamam ci diggante géeg yi, ca tundu sell bu màgg ba; waaye dina àgg ci mujjam, te kenn du ko dimbali. Daniel 11:45.

Am na ñetti rëdd ci saar fukki ak benn bi buy won buur bu bëj-gànnar di noot buur bu bëj-saalum, waaye bi buur bu bëj-saalum di àgg ci mujjam te kenn amul ku ko dimbali, loolu feeñu wul bu baax. Waaye téereb Peeñ mi dafay xamale ne mooy dooley sàngaraay gi koy wàcce, ci li muy lekk yàppam te lakk ko ak safara. Bu ñu xàmme dooley sàngaraay gi jaarale ko ci téereb Peeñ mi, suñu gis buur yi, ñoom itam ñooy sàngaraay gi, te itam ñooy buur bu bëj-gànnar bi dinañu wàcce buur bu bëj-saalum bi ci aaya ñent-fukk ak juróom. Ñetti seede yu jub ci saar bi, yu ñépp di seede ngir matug yankam gu mat sëkk, ni ko tegtal wi di wone jaarale ko ci jukkoo gi nekk diggante téereb Daniyel ak téereb Peeñ mi.

Buur bu baaxu paap bi léegi, mi nekk buur bu bëj-gànnar, dina àgg ci mujjam te kenn du ko dimbali ci saar fukk ak juróom-ñeent, te téereb Peeñ mi xamle na ni dooley paap bi di àgge ci mujjam ci loxo dooley nabuus bi.

Te ñaar fukki wér ya nga gisoon ci kaw rab wi, ñoom dinañu bañ jigéen ju ndaw sa ga, dinañu ko def muy neen te rafetul, dinañu lekk yaramam, te lakk ko ak safara. Ndaxte Yàlla def na ci seen xol ñu matal ay coobareem, ñu bopp benn xalaat, te jox seen nguug rab wi, ba kera ba kàdduy Yàlla matse. Peeñu 17:16, 17.

Fukki buur yi daan buur bu boppam bu bëñ yoon bi, moom buur bu bëj-gànnaru pàppaas bi, ak safara, te lekk ay yàppam. Buur yi ci mujjug fan yi, ñoom ñoo di dooleb njaay mi.

“Buur yi, kilifay yi ak njiit yi dañu teg ci seen bopp màndarga antikiris, te ñu ngi leen melal ni ajdahaka ji dem ngir xare ak gaayi Yàlla yu sell yi—ak ñi sàmm ndigali Yàlla te am ngëm gu Yesu. Ci seen noonoo ci askanu Yàlla, ñu wone ne itam ñooy ña tooñ ci tànn Barabas bàyyi

Kirist.” Testimonies to Ministers, 38.

Fukki buur yi ñaar-fukk ñooy dooley njaay, mi itam teewlu ci nguug Gerees ak Aleksandar. Fukki buur yooyu ay buur yu bëj-gànnar lañu, ndaxte dañu leen di teewlu ci Farao, buurub Misra. Dinañu lekk yàppam, ndaxte ñoom it ñooy “xaj” yu yonent bi wax ci lu ñuy wax ne mooy “mbootaayu ñaaw ñi.”

Ndax xaj yi wër nañu ma; mbooloom ñaaw ñi peex nañu ma; ñoo gaaw samay loxo ak samay tànki. Man naa waxtaan sama bépp yax. Ñu ngi xool ma, di ma set. Ñu sédd sama yére ci seen biir, te sànni ay sàrt ci sama mbubb. Saboor 22:16–18.

Paapaas bi mooy buur bu bëj-gànnar bi ci sarax bu ñent-fukk ak juróom, te paapaas bi lañuy tegu ci suuf ci turu Jesebel ci mbooloom gëmkaat yi ci Tiyaatir.

Waaye nag am naa naa lu nekk ci sama xol ci sa kaw, ndaxte dangay bàyyi jigéen ja ñuy waxe Yeesabel, miy wooye boppam yonentkat, mu jàngal te nax sama jaam yi, ngir ñu def njaaloo te lekk yëf yi ñu saraxal xërëm yi. Te mayoon na ko waxtu ngir mu tuub seetam njaaloo; waaye tuubuul. Gisleen, dinaa ko sànni ci lal, te ñi di def njaaloo ak moom it dinaa leen sànni ci metit gu tar, suñu tuubul seen jëf yi. Peeñu 2:20–22.

Yoonu Yeesabel mat na, bi xaj yi lekk ko.

Te itam Yàlla waxoon ci mbirum Jésabel it ne: Xaj yi dinañu lekk Jésabel ca wetug tataayu Jisreel. 1 Buur Ya 21:23.

Xaj yi mooy Roomu bu jaamkat, kàttanu njaay, ndaxte Roomu bu jaamkat moo daajale Kirist ci bant.

“Ci coono Kirist ci bant bi, yoon waxu Yàlla mat na. Ay xarnu yu jeexul laata reyte bi ci bant, Musalkat bi waxoon na lu ñu ko wara def. Mu ne: ‘Xaj yi wër nañu ma; mbooloom ñaaw ñi daldi ma wër; dañu xar sama loxo ak sama tànki. Man naa jàng sama yax yi yépp: ñu ngi xool ma, di ma seetaan. Dañuy sédd sama yére ci seen biir, te sànni bant ngir sama koddaay bi.’ Psalm 22:16–18. Yoon waxu Yàlla wi jëm ci ay yéreem mat na, te amul pexe walla duggu ci biir lu mel noonu, mui ci xariti Ki ñu daajoon ci bant bi walla ci noonam yi. Ñaareel yi ñi ko teg ci bant bi, ñoom lañu jox ay yéreem. Kirist dégg na xuloo gi góor ñi doon xuloo bi ñuy sédd ay yéreem ci seen biir. Yéreem bu suufe ba, dañu ko ràbb ba mu amul benn tēx, te ñu ne: ‘Bu nu ko xotti; waaye na nu ko sànni bant ngir xam ku ko moom.’” The Desire of Ages, 746.

Fukki buur yi, ñoo di xaj yi, ñoo di mbooloom ñaaw ñi, ñoo di Gres ak Ejipt, dinañu itam lakk jigéen ju ndaw ji ak safara.

Te doomu benn saraxalekat bu nekk, bu waññee boppam ci njaayug jigéen, day yàq sa moroom baayam; dees na ko lakk ak safara. Leviticus 21:9.

Fukki buur yi lakk jigéenu njaaloo ji ak safara, ndaxte dafa yégle ne mooy jabaru saraxalekat, waaye mooy jigéenu njaaloo.

Te bés na ca bésuub fan kooku, Tir dina ñàkk fàttaliku juróom-ñaar-fukk at, ni fani benn buur; gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at yooyu, Tir dina woy ni jigéen ju njaay doomam. Jëlal xalam, wër dëkk ba, yow jigéen ju njaay doomam te ñu fàtte la; defal neex wu rafet, woyal barab yu bare, ngir ñu man la fàttaliku. Te bés na ca bésuub fan kooku gannaaw jeexug juróom-ñaar-fukk at yooyu, Boroom bi dina seeti Tir, te moom dina dellu ca peyam, te dina def njaay doomam ak gépp nguur yu àddina si ci kow suuf. Isaaya 23:15–17.

Ci aayaat juróom ba baat, ak aayaat ñetti-fukk ak benn ba ñent-fukk, dañuy seede ne papaas bi dina agsi ci mujjam ci loxo dooley njaayrax bi. Bii sart itam, léegi mu ngi mat ci xareb Ukreem bi. Ñetti seede yii dañuy xamal ne bu buur bu bëj-gànnaru bi agsee ci mujjam te kenn nekkul ku ko dimbali ci aayaat ñeent-fukk ak juróom, njaayrax bi dina lekk ay yàppam te lakk ko ak safara. Ci kaw ñetti seede, taxawaayu jëfandikoo njaayrax bi dina boole benn kóllère bu damm.

Ci ay juróom ba baat ak juróom-ñett, ñaareelu xareb Siriya jeex na ak ab kóllère ci atum 253 BC. Xare bi tàmbalee woon na ci 260 BC, te gannaaw juróom-ñaar at yu ñëw ci ñaareelu xareb Siriya, am nañu jëfandikoo ab kóllère jàmm, bi buur bu bëj-saalum réew mi joxee doomam ju jigéen buur bu bëj-gànnar ngir mu mana takk ko, di doom ju jigéen ju buur bu bëj-saalum réew mi, ngir indi jàmm jaarale ko ci kóllèreg séy googu. Juróom-ñaar at gannaaw séy ba, ci 246 BC, buur bu bëj-gànnar mi bàyyi na jabar ju bëj-saalum ga, delloo jabaram ji njëkk ji mu woon bàyyi ba mu di takk janqub Misra googu. Li doon tax buur bu bëj-saalum réew mi dugge ci nguurug bëj-gànnar gi te jàpp buur boobu bëj-gànnar, mooy ne kóllère ga sàcc nañu ko.

Kóllère bi ñaaw gi doon na misaal bu kóllère bi ñaaw bu Tolentino ci atum 1797, bi joxoon Napoleon doole ak yëgle ngir mu jàpp baab bi nekk ku ñàkk bopp ci atum 1798, ni Ptolemee defoon Seleucus ci 246 lu jiitu Kirist. Ba Ptolemee III delloo Misra gannaaw ndam li mu am ci réewum Seleucides bu bëj-gànnar, moom Seleucus II jiiéwoon ko, mu indiwat Misra alal yu bare lool, ba Misra ñi jagleel ko turu “Euergetes” (li tekkiy “Ku jariñ”) ndaxte mu delloo seen “yàlla yu ñu jàppoon” gannaaw at yu bare.

Waaye ci genn caraxu ay loxoom, kenn dina taxaw ci bérabam, te dina ñëw ak xarekat yu bari, te dina dugg ci tataxalu buur bu bëj-gànnar, te dina jëfandikoo seen kaw, te dina not; te itam dina yóbbu ci Egipt ay yàllaam ñu jàpp ni ay jaam, ak seen kilifay, ak seen yëfiin yu jafe-jafe yu xalis ak wurus; te moom dina sax ay at yu gën a bari buur bu bëj-gànnar bi. Daniel 11:7, 8.

Ba Napoléon jàpp ba mame-buurub Pàppa ca 1798, mu sàcc alalam Vatikan te yóbbu ko dellu Farās, ni ko Ptolémée III misaaleel, mi yóbbu alal yi ak Seleucus II dellu Misra, fa Seleucus II deewee ginnaaw ba mu daanee ci kaw fas. Loolu dafa misaaleel ni Napoléon feeñee bàyyi baawaanug pàppaas gi ci rab wa ca 1798, ak deeweeg Pàppa ba ca 1799. Pàppaas gi ci Peeñu Yàlla fukki ak juróom-ñaar mooy jigéen ji war rab wi, te nootug Seleucus, ngàppam, ak deeweegam ginnaaw ba mu daanee ci kaw fas, dafa misaaleel ni Napoléon dindi woon sañ-sañu nguurug àddina yi ci pàppaas gi (mi ñu tekki ni rab wi ci Peeñu Yàlla fukki ak juróom-ñaar).

Noonu mu yóbbu ci xel ba, jàllaale ma ca màndiñ ma; te gis naa jigéen ju toog ci rab wu xonq, fees dell ak tur yu xas Yàlla, te am juróom-ñaari bopp ak fukki geñ. ... Noonu malaaka ma ne

ma: Lu tax yéemu nga? Man dinaa la wax kumpag jigéen ja, ak bu rab wa koy yóbbu, mi am juróom-ñaari bopp ak fukki geñ. ... Te jigéen ji nga gis mooy dëkk bu mag boobu, bi nguur ci kaw buur yi ci suuf si. Peeñu 17:3, 7, 18.

Aayaat juróom ba baat ba taxaw ci xare bi nekk diggante buur bu bëj-gànnar ak buur bu bëj-saalum ci saar fukki benn. Aayaat juróom ba mooy jox taxawaay bi ci Room ngir mu nekk buur bu bëj-gànnar, ndaxte mu xamle ne buur bu bëj-gànnar dina noot ñetti gox yu mel ni suufu réew laata mu nguuru ci kaw lépp. Aaya yi dafay joxe melokaanu waxu yonent bi miy teg jamono ju buur bu bëj-gànnar di nguuru, waaye mu agsi ci mujjam. Loolu mooy sax tēnk ak digeb saar fukki benn. Taxawaayu rēdd bi mooy gaañu dee bi jàpp pap buur bu bëj-gànnar, walla ni aayaat ñeent-fukk ak juróom ñaar waxe: “mu dikk ci mujjam, te kenn du ko dimbali.” Dëgg googu mooy dëgg jamono jii ci fan yu mujj yi.

Dina wéyal ci bind bi ci topp.